KAKO JE NASTAO NAZIV DIADORA

BRANIMIR GABRIČEVIĆ

Kako je nastao naziv *Diadora*, odnosno kako je kod Konstantina Porfirogeneta (De admin. imp. 29) došlo do promjene *Iadera* > *Diadora*, raspravljao je u svojim lingvističkim studijama P. Skok.[1] Za početno *di-* navedeni naš znanstvenik je smatrao da se radi o grafijskoj oznaci za glas *z*, budući da se u ranom srednjem vijeku *Iadera* izgovaralo *Zadera*.[2] Što se tiče vokala *ō*, koje je umjesto *ĕ* došlo između konsonanata *d* i *r*, Skok je bio mišljenja da je Porfirogenet time »učinio koncesiju slavenskom poluglasu u izgovoru ovoga imena mjesta«. Pri tome, naime, treba imati u vidu da su Slaveni, došavši na Jadran, bili već zatekli kako fonetsku promjenu *j* > *z*, tako i slabljenje vokala u nenaglašenoj penultimi, što je u romanskom govoru dovelo do sinkope (Jadra koje se izgovaralo Zadra, odakle i kasniji talijanski oblik *Zara*), a u slavenskom do kompenzacije poluglasom (* Zadъrъ > Zadar)[3] i do prevođenja u muški rod, kao što se

---

[1] P. Skok, »Studije iz ilirske toponomastike«, *Glasnik Zemaljskog muzeja*, 29/1917, Sarajevo, str. 137, bilj. 72 (dalje GZM). Isti, »Kako bizantski pisci pišu lična i mjesna slovenska imena«, *Starohrvatska prosvjeta*, NS 1/1927 (dalje *SP*). Isti. »Ortsnamenstudien zu De administrando imperio des Kaisers Constantin Porphyrogennetos«, *Zeitschrift für Ortsnamenforschung 1928*. Band IV, Heft 3 (dalje *ZfONF*). U toj posljednjoj studiji autor korigira neka svoja prije iznesena mišljenja (»Die vorliegende Studie enthält Ergänzungen und Berichtigungen meiner serbokroatisch geschriebenen Untersuchungen über die byzantinische Schrebweise slawischer Personen- und Ortsnamen, erschienen in der Agramer archäologisch-historischen Zeitschrift Starohrvatska prosvjeta ...« *ZfONF*, S. 213.

[2] Istu pojavu Skok vidi i u grafiji imena poznate zadarske porodice Maius koje se piše Madius. Čini se, međutim, kao da se poslije Skok malo pokolebao u takvu tumačenju, barem što se tiče takve grafije u nazivu *Diadora* (o tome vidi bilj. 16 ovog priloga).

[3] *SP*, str. 162.

dogodilo i s drugim toponimima koje su Hrvati preuzeli od zatečenog stanovništva.[4] Dokazujući navedenu svoju tezu, tj. da je omega u nazivu *Diadora* u stvari nadomjestak za slavenski poluglas, Skok iznosi da su bizantski pisci, u pokušajima da slavenske poluglasove (ъ, ь) izraze grčkom grafijom, upotrebili gotovo sve grčke vokalne znakove. Svaku od pojedinih takvih grafija Skok dokumentira odnosnim primjerima, a što se tiče zamjene slavenskog poluglasa grčkim vokalom omega, navedena su tri slučaja: * Bosьna > Βόσωνα, * Hrъvatъ > Χρώβατος i *Zadъrъ > Διάδωρα.[5] Govoreći o navedenim nazivima, kao i o nekim drugima s istočne obale Jadrana, a koji se nalaze kod Konstantina Porfirogeneta, Skok je mišljenja da su informacije o geografskim imenima iz današnjih naših oblasti caru dolazile i od Romana i od Slavena. Tu misao posebno formulira uz tumačenje naziva *Diadora*. S obzirom, naime, na okolnost da se grafija početnog glasa *(di* za *z)* »prislanja na romansko-dalmatinsku«, a da je velarni vokal između *d* i *r* u stvari zamjena za slavenski poluglas, Skok smatra da su vijesti o imenu odnosnoga grada došle caru »sudeći po fonetici i ortografiji, iz slavenskih i romanskih vrela«.[6] Takvim tumačenjem, međutim, Skok je u stanovitoj mjeri došao u protuslovlje s rezultatima vlastitih istraživanja, tj. kad za Porfirogeneta kaže: »Imena romanskih gradova dalmatinske teme piše ili čisto prema romanskom obliku ili im grecizira romanski dočetak. Nikada ne uzimlje za podlogu slov. reflekse romanskih imena ili čista slavenska imena umjesto romanskih«.[7] Iako, dakle, Porfirogenet pri grčkom transkribiranju imenâ romanskih gradova na istočnom Jadranu »nikada ne uzimlje za podlogu slov. reflekse romanskih imena . . .«, Skok kao da načas zaboravlja taj rezultat svojih istraživanja, odnosno odstupa od toga i dopušta da je ime grada Zadra, *Iadera*, ipak došlo do cara »i iz slovenskih i iz romanskih vrela«, a to znači i u obliku koji predstavlja slavenski refleks (* Zadъrъ) starog romanskog naziva *(Iadera)*. To je Skok učinio očito iz razloga što za *Iadera* > *Diadora* nije našao neku drugu mogućnost lingvističke interpretacije, nego je smatrao potrebnim da za Porfirogenetovu grafiju navedenog toponima pretpostavi njegov slavenski refleks u kome će poluglas između *d* i *r* biti transkribiran kao omega.[8]

---

[4] *GZM*, str. 124.

[5] *SP*, str. 176.

[6] *SP*, str. 162.

[7] *SP*, str. 161.

[8] Skok je neko vrijeme smatrao da je i Porfirogenetov toponim ἡ Ὄψαρα također nastao na temelju slavenskog refleksa *Ausarum* > *Osor*, ali je kasnije (*ZfONF*, S. 216) od toga odustao smatrajući da »Opsara kann sehr gut auch altdalmatinisch sein . . .«. Da Porfirogenetov oblik Opsara nema za podlogu slavenski refleks antičkog naziva, moglo bi se, po mome mišljenju, zaključiti i po tome što su u slavenskom izgovoru oba *a* zamijenjena s *o*, tj. Apsarus, odnosno Ausarum > Osor, analogno primjerima camara > komora

KAKO JE NASTAO NAZIV DIADORA

Prigovor na Skokovo tumačenje da omega u nazivu *Diadora* predstavlja zamjenu za slavenski poluvokal izrazio je A. Mayer navodeći da je takva pretpostavka nedokazljiva (unerweislich).[9] Uz to, napominje Mayer, analogan oblik imena grada Zadra, tj. s *o* u nenaglašenoj penultimi (IADORA), nalazi se kod srednjovjekovnog geografa Guida, a očito je da u tom slučaju navedeni oblik »nicht slawisch sein kann«.

Nadovezujući se na Mayerov prigovor, zadaća je ovog kratkog priloga najprije da iznese neke razloge koji se protive tvrdnji da je naziv *Diadora* nastao iz slavenskog refleksa toponima *Iadera,* tj. iz *Zadъrъ, a zatim da pokuša na drugi način protumačiti postanak tog Porfirogenetova oblika koji se, eruditski dekorativno, upotrebljava ponekad i danas.

Najprije bih se usudio postaviti primjedbu da pretpostavka o slavenskom refleksu toponima *Iadera,* kao podloga za Porfirogenetov oblik *Diadora*, nije ni s užeg lingvističkog stajališta potpuno bez zamjerke. Nije, naime, sasvim jasno odakle u Porfirogenetovu obliku dočetno *a* ukoliko se pretpostavi *Zadъrъ > *Diadora.* Za takva dočetna *a* Skok je doduše dao neka općenita objašnjenja koja se, po mome mišljenju, ne bi mogla primijeniti na ovaj naš slučaj,[10] pogotovo kad se ima u vidu da je slavenski naziv za Korčulu (*Kръkъrъ) kod istog Porfirogeneta transkribiran kao Κίκερ, a ne kao Κίκερα. Bit će stoga prihvatljivije ako se kao podloga za Porfirogenetov oblik uzme klasični naziv *Iadera,* jer je između ostalog u tom slučaju i dočetno *a* sasvim normalno.

No, glavni razlog koji se, po mome mišljenju, protivi tezi da je *Diadora* nastala iz slavenskog refleksa toponima *Iadera,* tj. iz *Zadъrъ, jest razlog povijesne kritike. Pri izlaganju i toga razloga poći ću od jednog rezultata Skokovih istraživanja.

Istražujući kako bizantski pisci pišu lična i mjesna slavenska imena, Skok je izvršio podrobnu analizu svih takvih slučajeva, pa je, kako je već rečeno, između ostalog iznio rezultate svojih istraživanja i o tome kako navedeni pisci transkribiraju slavenske poluglasove. Kad je riječ o zamjeni tih poluglasova vokalom *o* i o trima primjerima koji tu zamjenu ilustriraju, onda bi se moglo primijetiti da

---

i canaba > konoba. Da je Porfirogenet kao podlogu za svoj oblik uzeo slavenski izgovor, onda bi bilo očekivati da napiše Opsora, a ne Opsara.

[9] A. Mayer, *Die Sprache der alten Illyrier*, Wien, 1957, S. 159.

[10] »Die endung *-a* kann auch romanisch sein, denn die Namen der dalmatinischen Inseln enden alle ital. auf *-a*« (*ZfONF, S.* 216—217). Raspravljajući o Porfirogenetovu toponimu Πίταυρα (= Epidaurus), Skok ističe (*SP*, str. 167) da su tri pojave u tom toponimu interesantne: *t* umjesto *d*, gubitak početnog *e* te dočetak *-a* »kao i u drugim imenima dalmatinskih gradova i otoka«. Neposredno prije toga (*SP*, str. 166, bilj. 21) Skok kaže da »dočetno *-a* Bizantinci rado dodaju slav. imenima koji se svršuju na konsonant«. Kako vidimo, egzaktnije tumačenje navedene pojave Skok nije dao.

Skokov postupak — bez obzira na to koliko je lingvistički korektan — ne može izdržati prigovor sa stanovišta povijesne kritike. Porfirogenet, odnosno oni koji su prije njega došli u priliku da određene slavenske nazive transkribiraju u grčkoj grafiji, mogli su izvršiti zamjenu slavenskih poluglasova određenim grčkim vokalom, u ovom slučaju vokalom *o*, samo tada kada se radilo o nazivima koji su bizantskim piscima bili nepoznati, tj. o onima koje su ti pisci prvi put čuli upravo u slavenskom izgovoru. Prema tome, ono što je bilo normalno za slučajeve * Bosьna > Βόσωνα i * Hrъvatъ > Χρώβατος, tj. da se slavenski poluglas transkribira kao omega, ne bi se smjelo primijeniti i na slučaj *Iadera* u smislu da bi *Diadora* nastala iz slavenskog oblika * Zadъrъ. U ovom, naime, slučaju ne radi se o toponimu koji su bizantski pisci čuli prvi put tek od Slavena i u slavenskom izgovoru, nego o starom nazivu jednog poznatog grada koji je bio više puta zabilježen u djelima kako latinskih tako i grčkih pisaca. Što više, u ranom srednjem vijeku *Iadera* je bila sjedište bizantijskog temata, pa joj je kao takvoj ime, i to sigurno u korektnom klasičnom obliku, bilo bez sumnje više puta fiksirano i u službenim izvještajima koji su stizali u Carigrad, a kojima su se Porfirogenet i njegovi suradnici pri sastavljanju *De admin. imp.* sigurno služili. Imajući pred očima točnu i službenu grafiju sjedišta svog dalmatinskog temata, car-pisac nije imao nikakve potrebe da se propitkuje za slavenski izgovor toga grada i onda da razmišlja kako bi grčkom grafijom transkribirao neki mutni slavenski poluvokal. Takav postupak treba sasvim isključiti i iz razloga što bi na taj način dobiveni oblik (tj. *Diadora)* bio za cara velika prepreka u njegovim etimološkim objašnjenjima. Porfirogenet, naime, ime grada Zadra izvodi iz latinskoga *»iam erat«*, što bi imalo značiti da je Zadar stariji od Rima s obzirom na tobožnju okolnost što je on »već bio« kad je Rim osnovan. Premda je apsurdnost takve etimologije očita,[11] ipak bi nam odnosni podatak *(»iam erat«)* mogao korisno poslužiti pri traženju tumačenja na koji je način došlo do naziva *Diadora*.

Bez obzira kako je u razvoju *Iadera* > *Diadora* došlo omega umjesto epsilon, smatram da zamjenu navedenih vokala nije izvršio sam Porfirogenet, a ukoliko je to učinio netko od njegovih suradnika, onda bi se moglo zaključiti da u konačnoj redakciji tog dijela teksta car nije sudjelovao.[12] Teško je, naime, pretpostaviti da bi car, u slu-

[11] Govoreći o navedenoj Porfirogenetovoj etimologiji Skok upozorava (*SP*, str. 75) da se u riječima *»iam erat«* dočetni glasovi *m* i *t* nisu izgovarali već od doba vulgarnog latiniteta. Izgovaralo se, dakle, »ia era« (tal. già era), a okolnost što nema konsonanta *d* nije cara, kaže Skok, mnogo smetala, kao što ga nije smetalo, na primjer, da toponim Katera dovede u vezu s catena.

[12] Pregled problematike o suradnicima koji su radili na *De admin. imp.* donosi B. Ferjančić, *Vizantiski izvori za istoriju naroda Jugoslavije*, Tom II. Beograd, 1959, str. 2—3.

čaju da je imao pred očima oblik *Diadora*, iznio etimološko tumačenje *»iam erat«*.[13] Dapače, navedena etimologija — bilo da se radi o carevoj konstrukciji ili da car samo prenosi pučku etimologiju koju mu je netko iz Dalmacije dostavio — pokazuje da je Porfirogenet, razmišljajući o navedenom toponimu imao pred očima jasno *e (erat)*, a ne nekakav mutni i za grčku ortografiju nedefinirani slavenski poluglas.[14] Odatle bi se moglo zaključiti da oblik Diadora uopće nije Porfirogenetov, nego da je nastao najvjerojatnije uslijed lapsusa prepisivača koji je umjesto epsilon u prepisivanju unio omega. Takva zabuna mogla se veoma lako dogoditi naročito u slučaju ako se radilo o predlošku koji je bio pisan uncijalom, jer je tada bilo dovoljno da epsilon, umjesto u normalnom uspravnom položaju (Є), bude napisan malo ukoso (ω), pa da prepisivač, odnosno ekscerptor, koji nije morao biti stručnjak za geografiju Dalmacije,[15] prepiše taj znak kao omega (ω) i na taj način dobije oblik koji u grčkom jeziku ima neki smisao *(dia + dora)*. Na analogan način, tj. da se epsilon greškom prepisivača shvati kao omega, moglo je iz *Dekatera* nastati *Dekatora* (Theoph. cont. V, 53). Činjenica da u ovom slučaju imamo omikron, a ne omega (Δεκάτορα) ne predstavlja za navedeno tumače-

---

[13] Pošto je iznio etimologiju *»iam erat«*, Porfirogenet kaže: ἡ δὲ κοινὴ συνήθεια καλεῖ αὐτὸ Διάδωρα. Kakav je podtekst ove rečenice, može se jasno vidjeti u prethodnom tekstu kad je bila riječ o Dubrovniku. Polazeći od pretpostavke da je grad dobio ime po litici (λαῦ) na kojoj je sagrađen, Porfirogenet objašnjava kako je došlo do toga da se stanovnici ne zovu Λαυσαῖοι nego Ῥαυσαῖοι pa kaže da je tome kriva ἡ κοινὴ συνήθεια koja zamjenjujući slova (τῇ ἐπαλλαγῇ τῶν γραμμάτων) »kvari nazive«. Osim za Dubrovnik car se poziva na ἡ κοινὴ συνήθεια jedino još u našem slučaju Zadra s tim da ovog puta ne eksplicira kako se zamjenom slova, odnosno njihovim ispuštanjem ili dodavanjem, nazivi mijenjaju i udaljuju od svog primarnog oblika. Ovo je, smatram, potrebno istaknuti, jer je prema Porfirogenetovu gledanju svakako veća razlika u *Iadera* > *Diadora* nego u Lausioi > Rausioi. Ako je, prema tome, car imao pred očima oblik Iadera i etimologiju »ia(m) era(t)«, onda bi trebalo shvatiti da se on poziva na ἡ κοινὴ συνήθεια da bi opravdao glas *d* kojega u »ia(m) era(t)« nema. Ukoliko je, pak, i u ovom slučaju mislio na *zamjenu* slova, onda je vjerojatno pomišljao da je *m* (iam), bez obzira što se u vulgarno latinskom nije izgovaralo, zamijenjeno s *d*.

[14] Da je Porfirogenet, izvodeći etimologiju »ia(m) era(t)«, imao pred očima oblik *Iadera*, a ne *Diadora*, moglo bi se zaključiti i na temelju ovakovog rasuđivanja: bez obzira koliko neka careva etimologija bila na mjestu ili ne, u svakom slučaju morala bi, kao kod svake pučke etimologije, postojati određena glasovna podudarnost između odnosnog toponima i njegova etimološkog ishodišta. Tako, na primjer, Porfirogenetova efimologija prema kojoj Katera dolazi od latinske riječi catena nije održiva, ali između te dvije riječi postoji nekakva glasovna podudarnost koja je bitna za svako pučko etimologiziranje. Međutim, između *Diadora* i »ia(m) era(t)« takve glasovne podudarnosti nema.

[15] Osim pretpostavke da je pogrešku načinio onaj koji je vršio prijepis djela *De admin. imp.* (što je moralo biti u 11. stoljeću, tj. prije najstarijeg sačuvanog nam rukopisa tog djela), moglo bi se pomišljati i na mogućnost o kojoj je riječ u tekstu na koji se odnosi bilješka br. 12.

nje zapreku s obzirom na okolnost da u medievalnom grčkom više ne postoji praktična razlika između nekadašnjih kratkih i dugih vokala.

Kad je riječ o mogućnosti greške prepisivača, iznijet ću — s najvećim oprezom, naravno — jednu drugu pretpostavku o tome na koji je način moglo u nazivu *Diadora* doći do grafije *di-* umjesto *j*, odnosno *z*. Umjesto već izloženog Skokova tumačenja da se radi o romansko-dalmatinskoj grafiji za glas *z* — što je, kako se čini, uglavnom i prihvaćeno[16] — moglo bi se pomišljati i na mogućnost da je netko od Porfirogenetovih suradnika, ekscerptirajući iz ranijih izvještaja imena dalmatinskih gradova, naišao na ime grada Zadra povezano s česticom δέ (u nabrajanju, recimo). Kad se ima u vidu majuskulno pismo, odnosno uncijala, kao i okolnost da je uslijed elizije čestica δέ bila napisana bez vokala, onda je sasvim lako moglo doći do nesporazuma u smislu da se ΤΑ Δ'ΙΑΔΕΡΑ shvati kao ΤΑ ΔΙΑΔΕΡΑ, odnosno — kad je na opisan način epsilon bilo prepisano kao omega — ΤΑ ΔΙΑΔΩΡΑ. Na analogan način moglo je doći do nesporazuma i u drugim sučajevima.[17]

Na koncu je potrebno razmotriti pitanje na koji je način došlo do analognog oblika imena grada Zadra kod Guida, tj. do oblika *Iadora*. Mišljenja sam da i u ovom slučaju treba pretpostaviti prepisivanje iz nekog grčkog predloška u kome je već bilo došlo do greške da je epsilon bilo shvaćeno kao omega. Prema onome što sam o Guidu mogao saznati iz članka H. Bergera,[18] proizlazi da je za ovog medievalnog geografa-kompilatora Mommsen pretpostavljao *(Berichte der Kgl. Sächs. Ges. d. Wiss. hist. phil. Klasse 1851, 80 f)* da se je služio nekim predloškom koji je u stvari bio latinski prijevod nepoznatog nam grčkog originala. Ta Mommsenova teza bila je izazvala znanstvenu polemiku u kojoj je v. Gutschmid iznio nove dokaze u prilog Mommsenove teze *(Rh. Mus. f. Phil. 1857, 438)*. Nije mi, na ža-

[16] Ipak se je Skok malo pokolebao u toj svojoj interpretaciji, jer kaže (*ZfONF*, S. 216): »Es ist auch möglich, dass er auf diese Schreibung durch die Etymologie der Slawen (z. B. des Dichters Baraković) Za = διὰ + dar = δῶρον »für das Geschenk« verleitet wurde. Vidimo, dakle, da autor dopušta mogućnost koju je još u *SP* odbacivao. Ipak će, čini mi se, biti potrebno odbaciti pretpostavku o grčkom prijevodu slavenske tobožnje etimologije između ostalog i zbog toga što bi u tom slučaju navedeni toponim glasio Διάδωρον, a ne Διάδωρα.

[17] Mislim na TA DE KATERA, iz čega je nastalo TA DEKATERA, te na TO DE TRAGURION = TO DETRAGURION, odakle je onda načinjeno TO TETRAGURION da bi naziv zvučao više grčki. U prilog ovakovom tumačenju govorila bi i okolnost što Porfirogenet etimologiju naziva za Kotor izvodi iz latinske riječi *catena*, što znači da je pred očima imao Katera, a ne Dekatera. To je sigurno i razlog da Skok kaže (*ZfONF*, S. 216): »Bei τὸ κάστρον τῶν Δεκατέρων für Cattaro ist nur soviel zu bemerken dass in der Anlautssilbe die lat. Präp. de steckt...« Umjesto, dakle, latinskog prijedloga *de*, kako misli Skok, meni se čini više vjerovatnim da se radi o grčkoj čestici δέ.

[18] Pauly-Wissowa, *RE* VII, 2, 1931.

lost, dostupna odnosna literatura tako da bih bio upoznat s razlozima na temelju kojih je bila postavljena teza o grčkom predlošku, odnosno o njegovu latinskom prijevodu po kome je radio Guido. No, ako izloženo tumačenje o postanku naziva *Diadora* primijenimo i u ovom slučaju, tj. da je i u Guidovu predlošku — svejedno da li u latinskom prijevodu ili u grčkom originalu — epsilon bilo zamijenjeno s omega, onda bi to bio još jedan dokaz u prilog Mommsenove i Gutschmidove teze, ukoliko već oni sami nisu zapazili da u Guidovu obliku Iadora treba vidjeti rezultat pogrešnog prepisivanja s grčkoga. Nisam, međutim, sklon vjerovati u takvu mogućnost, jer je teško pretpostaviti da za eventualno Mommsenovo ili Gutschmidovo tumačenje toponima Iadora u gornjem smislu ne bi znali Skok i Mayer, a isto tako i Suić koji je u jednoj svojoj studiji[19] dao detaljnu rekapitulaciju svega što je o imenu grada Zadra dosad bilo napisano.

Branimir Gabričević: **COMMENT S'EST FORMÉ LE NOM DE DIADORA**

Résumé

Le nom antique de Zadar, *Iádera*, s'est prononcé au cours du bas moyen âge de telle façon que la voyelle »e« en syllabe non accentuée s'est affaiblie, pour aboutir à la forme syncopée: Zadra, et de là à la forme italienne de *Zara*. Dans la prononciation slave, la voyelle affaiblie est compensée par la semi-voyelle ь: il en résulte *Zadъrь > Zadar.

Tâchant d'expliquer l'évolution de la forme de *Diadora* (Constantin Porphyrogénète, *De administrando imperio* 29), Skok a cru que le *di* initial était un signe graphique dalmato-roman remplaçant le phonème *z*, tandis qu'à propos de la voyelle *o* entre les consonnes *d* et *r* le même auteur a été d'avis qu'il s'agissait d'une concession à la prononciation slave, en égard au fait que les écrivains byzantins transcrivaient la demi-voyelle slave de diverses manières, entre autres sous la forme d'un oméga. Skok cite trois exemples corroborant cette possibilité: Bosьna > Βόσωνα, *Hrъvatъ > Χρώβατος et *Zadьrъ > Διάδωρα. A. Mayer *(Die Sprache der alten Illyrier)* a mis en doute la transcription grecque de la semi-voyelle slave en objectant que l'interprétation de Skok est improuvable (*unerweislich*), d'autant plus quand on prend en considération le fait que la forme analogue (*Iadora*) apparaît chez Guido où la voyelle *o* n'a pu en aucune façon être le produit d'une transcription de

[19] M. Suić, »O imenu grada Zadra«. *Zadar*, Zbornik, Zagreb 1964.

la semi-voyelle slave. L'auteur du présent travail exclue lui aussi la possibilité du développement *Diadora* < *Zadъrъ pour les raisons suivantes: 1) les noms des villes romanes en Dalmatie que l'empereur Porphyrogénète cite toujours soit sous la forme originale romane, soit en grécisant leur terminaison romane (c'est le résultat des recherches de Skok lui même); 2) Porphyrogénète ne pouvait pas écrire *Diadora* parce qu'il donne comme étymologie du toponyme cité *»iam erat«*. Cette étymologie absurde, représente pourtant une donnée importante montrant que l'empereur-écrivain avait devant les yeux nettement la voyelle *e(erat)*, et non une obscure semi-voyelle slave que l'orthographie grecque n'avait pas définie; 3) l'hypothèse d'après laquelle l'appellation de Porphyrogénète serait fondée sur le reflet slave du toponyme roman ne peut être soutenue du point de vue de la critique historique. Car les écrivains byzantins ont été contraints suivant les circonstances à transcrire les semi-voyelles slaves à l'aide des signes graphiques grecs seulement dans les cas où ils apprirent une appelation pour la première fois et prononcée à la manière slave. Il s'ensuit que le développement normal de Bosьna> Βόσωνα et *Hrъvatъ> Χρώβατος ne peut être celui de *Zadъrъ > Διάδωρα puisque dans ce cas-là, il s'agissait de la ville antique connue dont les écrivains grecs et latins ont noté à maintes reprises le nom sous sa forme ancienne correcte de *Iadera* ou *Iader*. Pour cette raison, l'auteur est d'avis que la forme de *Diadora* pourrait être le produit d'une seule faute du copiste qui, ayant probablement sous les yeux un texte écrit en caractères onciaux, aurait lu *oméga* pour un epsilon indistinct et un peu oblique ε. L'auteur croit à une explication analogue, c.-à.-d. qu'on aurait transcrit oméga au lieu d'epsilon de même dans la forme: *Dekatora* (*Theoph. cont.* V) qui apparaît à la place de *Dekatera*.

En ce qui concerne le *di* initial, l'auteur avance avec beaucoup de précaution la possibilité que dans ce cas, il ne s'agisse pas d'un graphème dalmato-roman représentant le phonème *z*, mais que certains des collaborateurs de Porphyrogénète, extrayant des noms des villes dalmates, ont pu se servir d'un texte dans lequel certains toponymes ont été joints ensemble à la particule δέ (dans l'énumération). Ainsi aurait-il pu arriver que celui qui extrayait des noms des villes dalmates ait vu dans TA D IADERA la forme de TA DIADERA, à savoir TA DIADORA, epsilon ayant été confondu avec oméga. De la même façon, TA DE KATERA aurait pu aboutir à TA DEKATERA et TO DE TRAGURION à TO DETRAGURION qui aurait abouti à TO TETRAGURIN de Porphyrogénète, pour que cette appellation ait un timbre plus grec.

A la fin, l'auteur prend en considération aussi la forme de IADORA chez Guido et il est d'avis que dans le cas présent la voyelle *o* entre les consonnes *d* et *r* a évolué de la même façon que chez Porphyrogénète, à savoir qu'epsilonn a été confondu avec oméga par suite d'une faute du copiste. A cette occasion, l'auteur attire l'attention sur la thèse de Mommsen d'après laquelle Guido aurait transcrit les données d'une source qui a été la version latine de l'original grec.